
Фельцан Інна Михайлівна

доктор філософії, старший викладач

кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

Мукачівський державний університет, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У ЄВРОПІ: ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ

Сучасні моделі іншомовної освіти розглядають як один із потужних інструментів впливу на особистість, яка проживає в умовах інтенсивного соціокультурного обміну та технологічного прогресу. Ці фактори спонукають до формування готовності взаємодіяти через різні форми комунікації з метою прогнозування результатів та досягнення поставлених цілей. Беручи до уваги той факт, що саме система освіти формує особистість до життя, актуальності набувають моделі, які сприятимуть гармонійному її входженню у фазу соціально-економічної активності та підготують до перебування у соціумі XXI століття, з притаманними йому характеристиками.

Незважаючи на те, що сучасні моделі освіти прагнуть зберегти найкращі традиції минулого, вони повинні реагувати на виклики часу – демографічні та соціокультурні зміни. На зміну пізнавальній приходить прагматична модель освіти, яка відкрита до нового та здатна функціонувати на засадах відповідності поточним потребам населення та соціальним запитам.

Прагматичні моделі іншомовної освіти розглядають як можливість формування навичок та компетенцій, еталонів взаємодії та засобом керування, організації практичних дій.

В умовах міграційних потоків, в освіті домінує стратегія дій на випередження та передбачення можливих ризиків. Класичні моделі доповнюються сучасними та прогресивними, з метою забезпечення кореляції між змістом та метою. Сучасна Європа являє собою досить складне культурне утворення, яке сформувалося внаслідок накладання один на одного декількох шарів культурної ідентичності, в тому числі на рівні літератури, кіно, та проявів духовної культури [1].

Іншомовна освіта також набуває прагматичного значення, а іншомовний аспект стає одним з критеріїв готовності взаємодіяти з представниками інших культур. Модель іншомовної освіти розвивається під впливом політики держав та суспільних, політичних, економічних, гуманітарних чинників; вивчення іноземної мови розглядають як один із способів виховання толерантного ставлення до представників інших народів, зниження рівня етноцентризму та відторгнення невідомого, формування навичок іншомовної міжкультурної комунікації та готовності до діалогу культур; починають вивчати не тільки лінгвістичні аспекти, але й весь соціокультурний контекст, формується концепція полікультурної освіти.

До прерогатив полікультурної освіти відносять: заохочування і повага принципу різноманіття; інтегрування етнічного змісту до всіх предметів, що викладаються; доступність матеріалів, що містять об'єктивну інформацію з історії і культури етнічних груп; наявність систематичних, всеохоплюючих, обов'язкових і постійно діючих програм підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; переорієнтація навчального закладу та зміни у програмах з метою їх адаптації до культури та когнітивних цілей тих етнічних груп, які в них навчаються; спрямованість змісту освіти на формування цінностей,

відносин, моделей поведінки, що підтримують етнічний та культурний плюралізм; реалізація міждисциплінарного підходу [2].

Прагматичний підхід в освіті створює необхідність використання «живих» моделей спілкування, набуває популярності модель бінарного іншомовного навчання. Завдяки цьому досягається високий рівень розвитку мовної компетенції у всіх видах комунікативної діяльності. Набувають популярності інтеракційні та конструктивістські моделі, увага яких концентрується на створенні умов для суспільного діалогу та спільної діяльності.

Такий підхід в освіті повинен сприяти розумінню й засвоєнню способу життя/поведінки представників інших культур з метою подолання у свідомості стереотипів; формування готовності до осмислення соціокультурного портрета країн, розвитку етнічної, расової і соціальної терпимості, мовленнєвого такту, соціокультурної ввічливості, схильності до ненасильницьких способів вирішення конфліктів [3].

Високим рівнем підтримки користується модель багатомовної освіти, яку, на думку О. Яковлевої, слід розглядати як безумовний імператив доби та нагальну потребу конкретного історичного моменту. Твердження ґрунтується на вивченні досвіду реалізації концепції багатомовності у багатьох державах та у такому наддержавному утворенні як Європейський Союз [4].

3-поміж шести моделей іншомовної освіти, які виділяє К.-Р. Бауш, в основі двох лежить принцип багатомовності, зокрема: «модель рецептивної багатомовності» («*Helvetica Modell*») та «модель зворотнього порядку вивчення мов» («*das Modell der umgekehrten Sprachenfolge*») [5].

Як відмічає В.А. Гаманюк, мовно-орієнтований підхід став домінуючим в освіті та потребує розробки нових моделей, які будуть спрямовані на автономне навчання; посилення ролі нових медійних можливостей навчання та засобів комунікації; розвиток білінгвального навчання; впровадження моделей раннього навчання мов; розвиток дидактики багатомовності [3, с. 75].

Модель продуктивного навчання дає можливість навчання на основі практичного життєвого досвіду, що допомагає у розв'язанні соціальних, освітніх, психологічних і культурних проблем. Відбувається перехід від моделі академічної освіти до моделей феноменологічного, неінституціонального та вітагенного навчання, які передбачають персональний характер навчання з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей тих, хто навчається, дбайливе й уважне ставлення до їхніх інтересів і потреб; організацію освіти поза соціальними інститутами, зокрема школами і ВНЗ (освіта на "природі", за допомогою Інтернету, в умовах "відкритих шкіл", дистантне навчання та ін.); засновані на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу в освітніх цілях.

В системі продуктивного навчання вчитель перетворюється у наставника, тренера, радника, компетентного консультанта, наукового керівника, менеджера освіти. Учень вчиться діяти в умовах невизначеності як суб'єкт діяльності, дослідник проблеми, доповідач, рецензент, проектувальник свого життя. В процесі продуктивного навчання учень: набуває прикладного досвіду практичної роботи; сприймає систему знань через призму практичного досвіду; завдяки новому досвіду роботи визначає й фіксує мету поведінки та дій, що ведуть до підвищення життєвої компетентності.

Ключовий акцентом моделі вітагенного навчання є актуалізація життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу. Життєвий досвід трактується як інформація, що стала надбанням особистості, налагоджена в резервах довгострокової пам'яті, що знаходиться у стані постійної готовності до актуалізації в адекватних ситуаціях. Вона являє собою сплав думок, почуттів, учинків, прожитих людиною, які являють для неї самодостатню цінність. Особливу цінність у такій моделі складає вітагенний досвід інших людей та передаватися через книги, засоби масової інформації, твори мистецтва, наукові дані, зустрічі з фахівцями різних галузей тощо.

Беручи до уваги вище наведені факти, можна зробити висновок про домінування раціонального підходу у системі іншомовної освіти. Традиційні моделі знаходяться у стадії трансформації та переосмислення. Розвиток суспільства веде до змін у мисленні людей, очікуваннях та прогнозованих результатах, що впливає на характеристику базових категорій освіти – змінюється роль вчителя та учня.

Центральне місце у сучасній методиці іншомовної освіти у Європі відводять тим моделям, які сприяють розвитку незалежної та критично мислячої особистості, яка здатна діяти в умовах полікультурного соціуму, адаптувати "поведінковий репертуар" відповідно до соціальних норм, вимог і запитів суспільства.

Пізнавальні моделі проходять етап переосмислення та трансформації, з'єднання нових знань із наявними. Підвищення фінансової рентабельності процесу навчання ініціює дискусії про «модель єдиної мови», «модель керованої диверсифікації». При виявленні розбіжностей між моделлю й реальністю постає завдання усунення цієї розбіжності за допомогою зміни моделі.

Список використаних джерел:

1. Махінов В.М. Соціокультурний аспект підготовки майбутнього вчителя. – Режим доступу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/10_2010/76.pdf
2. Banks J. Multicultural Education: Development, dimensions, and Challenges [Електронний ресурс] / J. Banks. – Режим доступу: <http://www.sjsu.edu/edleadership/course/EDAD202/Banks,%20J.%20Multicultural%20Education%20Historical.pdf>
3. Гаманюк В. А. Іншомовна освіта Німеччини у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів: теорія і практика : монографія / Віта Анатоліївна Гаманюк; КПІ ДВНЗ «КНУ». – Кривий Ріг : Видавничий дім. 2012. – 377с.
4. Яковлева О. Багатомовність як імператив доби й її значення для модернізації системи вищої освіти України / О. Яковлева // Вісник інституту розвитку дитини. – Вип. 16. – 2011. – С. 5–14.
5. Bausch K.-R. Grundpositionen, sprachenpolitische Modelle, Differenzierungen und Elemente einer Didaktik und Methodik der „echten“ Mehrsprachigkeit / A. H. Hilligus, M. F. Kreienbaum // Europakompetenz – durch Begegnung lernen. – Leverkusen opladen :Verlag Barbara Budrich, 2010. – Auflage. – 300 S. – S. 1–16
6. Концепція віртуальної інтернаціоналізації вищої освіти України. – Режим доступу: http://eicl.kharkiv.edu/upload/E-internationalization%20concept_Ukraine.pdf